

PHÂN TÍCH SỰ THAY ĐỔI TỈ SỐ GIỚI TÍNH DÂN SỐ THÀNH PHỐ THANH HÓA, CÁC THỊ XÃ BỈM SƠN, SẦM SƠN VÀ HUYỆN TĨNH GIA GIAI ĐOẠN 2000 - 2013

Mai Duy Lục¹

TÓM TẮT

Trên cơ sở phân tích số liệu về tỉ số giới tính tỉnh Thanh Hóa, các thị xã Bỉm Sơn, Sầm Sơn và huyện Tĩnh Gia, tác giả đã xác định được đặc điểm và sự thay đổi tỉ số giới tính dân số tỉnh Thanh Hóa là các trung tâm công nghiệp, dịch vụ quan trọng nhất của tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000 - 2013. Kết quả nghiên cứu đã cho thấy, sự thay đổi tỉ số giới tính số dân tỉnh Thanh Hóa cũng như tại các huyện, thị xã nói trên đã định hình sự phân bố dân cư - lao động nhằm sử dụng hợp lý nguồn lực con người tỉnh Thanh Hóa. Bài báo cũng đưa ra các giải pháp nhằm sử dụng hiệu quả lực lượng lao động theo giới gắn với định hướng ngành nghề trong phạm vi tỉnh Thanh Hóa cũng như tại các thị xã Bỉm Sơn, Sầm Sơn và huyện Tĩnh Gia trong thời gian tới.

Từ khóa: *Tỉ số giới tính, nguồn lực dân cư - lao động*

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Kết cấu dân số theo giới tính là một trong những chỉ tiêu cơ bản của dân số học phản ánh năng lực sống, năng lực làm việc của một cộng đồng dân cư. Kết cấu giới tính dân số của một lãnh thổ thay đổi về thời gian và không gian phụ thuộc vào hàng loạt nhân tố như kết cấu ngành nghề, tình trạng chiến tranh, dịch bệnh, tình trạng di cư, chính sách dân số, tôn giáo, phong tục tập quán của dân cư [1; tr 62-78]. Kết cấu giới tính được tính bằng *tỉ lệ* số nam/tổng số dân hay số nữ/tổng số dân (đơn vị %) hoặc *tỉ số* giới tính là số nam/100 nữ [2; tr 24-26].

Thành phố (TP) Thanh Hóa, các thị xã (TX) Bỉm Sơn, Sầm Sơn và huyện Tĩnh Gia là những điểm công nghiệp, dịch vụ quan trọng nhất và đang phát triển mạnh mẽ làm thay đổi quy mô dân số cũng như kết cấu dân số. Để sử dụng hợp lý nguồn lực dân cư - lao động rất cần thiết phải nghiên cứu sự thay đổi của giới tính dân cư TP Thanh Hóa, các TX Bỉm Sơn và Sầm Sơn, huyện Tĩnh Gia trong giai đoạn từ năm 2000 tới năm 2013.

2. TỈ SỐ GIỚI TÍNH TP THANH HÓA, CÁC TX BỈM SƠN, SẦM SƠN VÀ HUYỆN TĨNH GIA GIAI ĐOẠN 2000 - 2013

2.1. Tỉ số giới tính dân số Thanh Hóa

Theo Niên giám thống kê năm 2013, tổng số dân tỉnh Thanh Hóa là 3.476,6 nghìn người có 1.717,9 nghìn nam và 1.758,7 nghìn nữ, tỉ số giới tính là 97,7 nam/100

¹ ThS. Giảng viên khoa Khoa học Xã hội, Trường Đại học Hồng Đức

nữ. Trong tổng số 63 tỉnh, thành phố của cả nước, tỉnh có tỉ số giới tính thấp nhất là tỉnh Thái Bình (93,4 nam/100 nữ), tỉnh có tỉ số giới tính cao nhất là Kon Tum (117,7 nam/100 nữ). Trong danh sách các địa phương được lựa chọn, tỉ số giới tính tỉnh Thanh Hóa chỉ cao hơn TP Hồ Chí Minh (93,7) và thấp hơn nhiều so với mức trung bình chung của cả nước là 98,2 nam/100 nữ [7; tr 65-69].

Bảng 1. Tỉ số giới tính Thanh Hóa so với cả nước và một số tỉnh, thành phố khác giai đoạn 2000 - 2013

Đơn vị tính: Nam/100 nữ

Năm	Cả nước	Thanh Hóa	Nghệ An	Ninh Bình	Hà Nội	TP HCM	Sơn La	Quảng Ninh
2000	96,7	95,6	97,0	95,8	100,1	92,9	100,6	104,1
2001	96,7	95,5	97,0	95,9	100,1	93,1	100,6	104,1
2002	96,8	95,4	97,0	95,9	100,1	93,1	100,5	104,1
2003	96,6	95,7	96,8	95,7	100,0	93,2	100,8	103,7
2004	96,7	95,9	96,6	95,6	100,5	92,9	101,1	102,6
2005	96,8	95,7	96,5	95,4	100,2	93,6	100,8	103,7
2006	96,9	96,0	96,4	95,4	100,5	94,0	101,1	102,6
2007	96,9	96,2	96,2	96,9	100,5	93,7	101,1	102,6
2008	97,2	98,1	97,6	97,9	95,9	93,4	98,5	103,7
2009	97,8	97,7	98,6	98,7	96,6	92,4	101,1	104,3
2010	97,8	97,7	98,6	98,9	97,2	91,7	101,0	104,8
2011	97,9	97,7	98,5	99,1	97,9	91,1	100,9	105,4
2012	97,9	97,7	98,5	99,3	96,0	93,1	100,9	103,6
2013	98,2	97,7	98,5	99,6	99,3	93,7	100,8	106,6

Nguồn: Tính toán từ số liệu: [7; tr 65-69], [8; tr 67-69], [9]

Trong thời gian từ năm 2000 đến năm 2013, tỉ số giới tính dân số Thanh Hóa chuyển biến theo hướng cân đối hơn: năm 2000 là 95,6 nam/100 nữ, năm 2008 là 98,1 nam/100 nữ; từ 2009 tới năm 2013 tỉ số giới tính duy trì ở mức 97,7 nam/100 nữ. So với các địa phương lân cận và một số tỉnh, thành khác tỉ số giới tính của dân cư tỉnh Thanh Hóa chuyển biến tương đối nhanh. Tuy nhiên, do hậu quả chiến tranh rất nặng nề nên Thanh Hóa là một trong những địa phương có tỉ số giới tính rất thấp trong số 63 tỉnh thành cả nước. Trong bảng thống kê một số tỉnh, thành được lựa chọn, năm 2000, tỉ số giới tính tỉnh Thanh Hóa là 95,6 nam/100 nữ so với Quảng Ninh là 104,1 nam/100 nữ.

Tới năm 2013, tỉ số giới tính dân cư Thanh Hóa vẫn thấp hơn so với hầu hết các tỉnh, thành có trong bảng thống kê (xem thêm Bảng 1, tr.2). Rõ ràng sự di cư đã ảnh hưởng lớn tới cấu trúc dân cư tỉnh Thanh Hóa với thành phần nữ cao vượt trội so với nam giới.

2.2. Tỉ số giới tính TP Thanh Hóa, các TX Sầm Sơn, Bỉm Sơn và huyện Tĩnh Gia

2.2.1. Tỉ số giới tính TP Thanh Hóa, các TX Sầm Sơn, Bỉm Sơn và huyện Tĩnh Gia năm 2013

Tính toán theo số liệu của Cục Thống kê Thanh Hóa từ năm 2000 đến năm 2013, tỉ số giới tính các TX Sầm Sơn (98,6 nam/100 nữ), Bỉm Sơn (103,6 nam/100 nữ) và huyện Tĩnh Gia (101,3 nam/100 nữ) đều cao hơn so với bình quân chung của tỉnh Thanh Hóa (98,2 nam/100 nữ). Cũng vào năm 2013, tỉ số giới tính của TP Thanh Hóa là (95,0 nam/100 nữ). Tỉ số giới tính của TP Thanh Hóa, các TX Sầm Sơn, Bỉm Sơn và huyện Tĩnh Gia năm 2013 có những đặc điểm và nguyên nhân chính sau đây:

Các TX Bỉm Sơn, Tĩnh Gia đây là những trung tâm công nghiệp nhóm A (sản xuất xi măng, các công trường xây dựng nhà máy điện và hóa lọc dầu, cảng biển tại Nghi Sơn; sản xuất xi măng, gạch, ngói, khai thác đá có quy mô rất lớn tại Bỉm Sơn). Đây là những điểm công nghiệp nặng có tầm cỡ quốc gia nên có sự chọn lọc lao động là nam giới dẫn tới tỉ số giới tính tại đây rất cao.

TX Sầm Sơn là điểm du lịch lớn của vùng Bắc Trung Bộ nên cần nhiều lao động nữ trong lĩnh vực du lịch và những ngành dịch vụ khác. Do đó, tỉ số giới tính tại TX Sầm Sơn thấp hơn đáng kể so với TX Bỉm Sơn và huyện Tĩnh Gia. TP Thanh Hóa mặc dù là trung tâm công nghiệp lớn nhất tỉnh nhưng những ngành công nghiệp tại đây chủ yếu tại đây chủ yếu là những dựa vào lợi thế về số lượng lao động (da giày, may mặc, chế biến thực phẩm...). TP Thanh Hóa là trung tâm hành chính - dịch vụ lớn nhất tỉnh nên cũng thu hút một lực lượng lao động nữ rất lớn.

2.2.2. Sự thay đổi tỉ số giới tính TP Thanh Hóa, các TX Sầm Sơn, Bỉm Sơn và huyện Tĩnh Gia

Sự thay đổi tỉ số giới tính dân số TP Thanh Hóa, các TX Sầm Sơn, Bỉm Sơn và huyện Tĩnh Gia giai đoạn 2000 - 2013 cũng có sự khác biệt khá lớn. Trên phạm vi toàn tỉnh, sự thay đổi tỉ số giới tính trong thời gian 2000 - 2013 là 2,1 nam/100 nữ. Tuy nhiên, sự thay đổi tỉ số giới tính của dân số TP Thanh Hóa, các TX Sầm Sơn, Bỉm Sơn và huyện Tĩnh Gia trong giai đoạn từ năm 2000 tới năm 2013 có sự khác biệt khá lớn: Tại TX Sầm Sơn, giai đoạn 2000 - 2013, tỉ số giới tính tăng từ 93,6 nam/100 nữ lên 98,6 nam/100 nữ (tăng 5,0 nam/100 nữ). Tỉ số giới tính giảm thấp nhất vào năm 2004 (91,2 nam/100 nữ) và đạt cao nhất vào năm 2009 (103,8 nam/100 nữ), mức độ chênh lệch lên tới 12,6 nam/100 nữ.

Bảng 2. Tỉ số giới tính dân số TP Thanh Hóa, các TX Sầm Sơn, Bìm Sơn và huyện Tĩnh Gia giai đoạn 2000 - 2013

Năm	Tỉnh Thanh Hóa	TP. Thanh Hóa	TX. Sầm Sơn	TX. Bìm Sơn	H. Tĩnh Gia
2000	95,6	92,8	93,6	104,8	97,3
2001	95,5	92,7	93,5	106,2	97,3
2002	95,4	90,7	92,0	110,5	99,0
2003	95,7	89,6	92,7	111,2	97,6
2004	95,9	89,5	91,2	111,1	97,1
2005	95,7	92,3	95,7	101,4	96,8
2006	96,0	92,2	96,0	101,9	97,1
2007	96,2	93,2	95,0	100,0	95,7
2008	98,1	94,1	98,5	104,9	98,9
2009	97,7	93,6	99,8	104,2	98,5
2010	97,7	93,4	98,5	104,1	101,5
2011	97,7	93,5	98,5	104,9	101,6
2012	97,7	95,0	97,5	103,6	100,9
2013	97,7	95,0	98,6	103,6	101,3
2000 - 2013	2,1	2,2	5,0	-1,2	4,0

Tính toán từ nguồn số liệu: [3; tr 18-19], [4; tr 20- 21], [5; tr 22-23], [6; tr 26-27]

Huyện Tĩnh Gia có sự thay đổi tỉ số giới tính trong giai đoạn 2000 - 2013 là 4,0 nam/100 nữ. Năm có tỉ số giới tính cao nhất là 2011 với 101,6 nam/100 nữ và năm thấp nhất là 2007 với 95,7 nam/100 nữ. Sự chênh lệch tỉ số giới tính giữa hai thời điểm này là 5,5; Rõ ràng, tỉ số giới tính của huyện Tĩnh Gia được cải thiện rõ rệt từ năm 2010 là thời điểm tỉnh Thanh Hóa khởi công xây dựng Nhà máy Lọc hóa dầu Nghi Sơn.

Số liệu thống kê cho thấy, TX Bìm Sơn có sự thay đổi theo hướng giảm tỉ số giới tính. Trong thời gian 2000 - 2013, tỉ số giới tính giảm 1,2 nam/100 nữ. Năm thấp nhất là 2005 với 101,4 nam/100 nữ và năm cao nhất là 2003 với tỉ số giới tính là 111,1 nam/100 nữ. Chênh lệch tỉ số giới tính giữa các thời điểm cao nhất và thấp nhất là 9,7 nam/100 nữ. TP Thanh Hóa có sự thay đổi tỉ số giới tính thấp nhất sau 13 năm (2,2 nam/100 nữ). Năm tỉ số giới tính cao nhất là 2008 chỉ là 98,1 nam/100 nữ và năm thấp nhất là năm 2002 với 95,4 nam/100 nữ, mức chênh lệch là 2,7 nam/100 nữ (Xem thêm Bảng 2, tr.4).

3. KẾT LUẬN

3.1. Trong thời gian từ năm 2000 tới năm 2013, tỉ số giới tính của TX Bim Sơn và huyện Tĩnh Gia phản ánh quá trình phát triển và mở rộng các ngành công nghiệp nhóm A. Trong đó, sự phát triển và mở rộng sản xuất xi măng tại TX Bim Sơn tiếp tục nâng cao tỉ số giới tính; huyện Tĩnh Gia, nơi có Cảng nước sâu Nghi Sơn, Liên hợp Lọc hóa dầu Nghi Sơn, Khu kinh tế Nghi Sơn đang làm thay đổi hết sức nhanh chóng tỉ số giới tính của địa phương. Năm 2000, huyện Tĩnh Gia có tỉ số giới tính rất thấp đã trở thành địa phương có số nam nhiều hơn số nữ chỉ trong vòng 4 năm.

3.2. Sự phát triển của TP Thanh Hóa trong những năm qua là phát triển và mở rộng các lĩnh vực dịch vụ, các hoạt động của trung tâm hành chính lớn nhất tỉnh. Sự phát triển các ngành công nghiệp nhóm B (những ngành dựa vào lợi thế về nhân lực, công nghiệp sản xuất hàng tiêu dùng, chế biến thực phẩm) cũng làm cho tỉ số giới tính của TP Thanh Hóa ở mức thấp. TX Sầm Sơn là điểm du lịch lớn nhất tỉnh Thanh Hóa cũng như của vùng Bắc Trung Bộ nên có tỉ số giới tính tương đối thấp.

3.3. TP Thanh Hóa và TX Sầm Sơn có tỉ số giới tính thấp, TX Bim Sơn và huyện Tĩnh Gia có tỉ số giới tính cao cũng như sự thay đổi tỉ số giới tính của chúng thời gian 2000 - 2013 đã định hình sự phân bố đô thị và cấu trúc giới tính dân cư Thanh Hóa theo hướng cân đối hơn.

3.4. Sự khác biệt về tỉ số giới tính của các đô thị lớn nhất tỉnh Thanh Hóa đòi hỏi các địa phương cần thực hiện đồng bộ các giải pháp kinh tế - kỹ thuật, kinh tế - xã hội. Trong đó việc tái cấu trúc hệ thống ngành nghề công nghiệp tại TX Bim Sơn, huyện Tĩnh Gia theo hướng đa dạng các ngành nghề sử dụng nhiều lao động nữ. Đối với TP Thanh Hóa và TX Sầm Sơn cần ưu tiên phát triển các ngành công nghiệp định hướng sử dụng nhiều lao động nam giới. Sự mở rộng TP Thanh Hóa và TX Sầm Sơn rất cần phát triển nhiều KCN ưu tiên sử dụng nhiều nam giới nằm ở giữa hai đô thị nói trên. Những KCN định hướng ngành nghề sử dụng nhiều nam giới tương tự như KCN Lễ Môn có ý nghĩa đặc biệt trong việc sử dụng hợp lý lao động tại TP Thanh Hóa và TX Sầm Sơn.

3.5. Những định hướng và giải pháp sử dụng lao động nam, nữ tại TP Thanh Hóa, các TX Bim Sơn, huyện Tĩnh Gia không tách rời việc điều chỉnh tỉ suất sinh thấp, điều hòa tỉ số giới tính nhóm tuổi sơ sinh bất hợp lý như hiện nay, giảm dần số lượng di cư liên tỉnh sẽ làm cho tỉ số giới tính các đô thị cũng như toàn bộ tỉnh Thanh Hóa cân đối hơn trong thời gian tới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nguyễn Minh Tuệ (1995), *Một số vấn đề Địa lí dân cư*, Vụ Giáo viên, Hà Nội.
- [2] Bộ Giáo dục và Đào tạo - Quỹ Dân số Liên hợp quốc (1995), *Một số vấn đề cơ bản về Giáo dục dân số*. Dự án VIE/94/P01, Hà Nội.
- [3] Cục Thống kê tỉnh Thanh Hóa (2004), *Niên giám thống kê 2000/2004*, Nxb. Thống kê, Hà Nội.
- [4] Cục Thống kê tỉnh Thanh Hóa (2008), *Niên giám thống kê 2007*. Nxb. Thống kê, Hà Nội.
- [5] Cục Thống kê tỉnh Thanh Hóa (2011), *Niên giám thống kê 2010*, Nxb. Thống kê, Hà Nội.
- [6] Cục Thống kê tỉnh Thanh Hóa (2014), *Niên giám thống kê 2013*, Nxb. Thống kê, Hà Nội.
- [7] Tổng cục Thống kê, *Những ấn phẩm thống kê, Niên giám thống kê năm 2013* (bản PDF) tại địa chỉ www.gso.gov.com (cập nhật tháng 6/2015).
- [8] Tổng cục Thống kê, *Điều tra biến động dân số và kế hoạch hóa gia đình thời điểm 01/4/2013: Các kết quả chủ yếu* (bản PDF). Nxb Thống kê, Hà Nội, 12/2013 tại địa chỉ www.gso.gov.com (cập nhật tháng 6/2015).
- [9] Tổng cục Thống kê *Số liệu thống kê: Dân cư - lao động* tại www.gso.gov.com (6/2015).

ANALYSIS CHANGES RATE SEX OF POPULATION IN THANH HOA CITY, BIM SON, SAM SON AND TINH GIA DISTRICT PERIOD 2000 - 2013

Mai Duy Luc

ABSTRACT

Based on analysis of data on sex ratio in Thanh Hoa province, Bim Son, Sam Son towns and Tinh Gia district, the author has identified characteristics and changes in sex ratio of a population in Thanh Hoa province is industrial center, the most important service of Thanh Hoa province in 2000 - 2013 period. The study results showed that the change of population sex ratio in Thanh Hoa province, as well as in districts, towns above have shaped distribution of population - workers to use reasonable human resource in Thanh Hoa province. The article also provides solutions for effective use of workforce by gender-oriented occupations associated with the extent of Thanh Hoa province, as well as at Bim Son, Sam Son and Tinh Gia district in the future.

Key words: *Rate sex, human resource*